अत्रानिष्टत्वाद्गमनस्य विधिः प्रस्खलद्रूपो निषेधे पर्य्यवस्यति। विशेषश्च गमनस्यात्यन्तपरिहार्य्यत्वरूपः प्रतीयते।

(७१६) विभावना विना हेतुं कार्य्योत्पत्तिर्यदुच्यते।
उक्तानुक्तनिमित्तत्वाद् द्विधा सा परिकीर्त्तिता॥

विना कारणमुपनिबध्यमानोऽपि कार्य्योदयः किञ्चिदन्यत् कारणमपेक्ष्यैव भवितुं युक्तः। तच्च कारणान्तरं क्वचिदुक्तं क्वचिदनुक्तमिति द्विधा। यथा।

"अनायासकृशं मध्यमशङ्कतरले दृशौ।
अभूषणमनोहारि वपुर्वयसि सुभ्रुवः"॥

अत्र वयोरूपं निमित्तमुक्तं। अत्रैव "वपुर्भाति मृगीदृश" इति पाठेऽनुक्तं।

(७१७) सति हेतौ फलाभावो विशेषोक्तिस्तथा द्विधा।

तथेत्युक्तानुक्तनिमित्तत्वात्। तत्रोक्तनिमित्ता यथा।

"धनिनोऽपि निरुन्मादा युवानोऽपि न चञ्चलाः।
प्रभवोऽप्यप्रमत्तास्ते महामहिमशालिनः"॥

अत्र महामहिमशालित्वं निमित्तमुक्तं। अत्रैव चतुर्थपादे "कियन्तः सन्ति भूतले" इति पाठे त्वनुक्तं। अचिन्त्यनिमित्तत्वं चानुक्तनिमित्तत्वस्यैव भेद इति पृथङ्नोक्तं। यथा।

"स एकस्त्रीणि जयति जगन्ति कुसुमायुधः।
हरतापि तनुं यस्य शम्भुना न हृतं बलं"॥